

Losjan 75 ár:

Ein mentunar rørsla

Fráhaldrørsan hevði 24 ár á baki, tann fyrsta losjan varð stovnað í Havn 1. mai 1902 av 13 kvinnum og monnum — sum losjan »Støt Viljen« nr. 466 undir Nordisk Independent Order of Goodtemplars. Tað vóru hjúnini Laurits Henriksen, snikkarameistari og konan Elisabeth, ið var av føroyskari ætt, ið tóku stigið til stovningina.

Ymiskum nýggjum

Sjálvt um onnur fráhaldrørsfeløg vóru í Føroyum frammanundan, so kom losjan við ymiskum nýggjum, bæði í hugsjónum og arbeiðsformum. Altrjóða felagsskapurin IOGT — International Order of Goodtemplars — er tann goodtemplarafelagsskapurin, sum hevur havt størstu útbreiðsluna, men sum fráleið vóru stovnaðir hópin av ymsum felagsskapum innanfyri somu rørslu, sum fingur stóri og minni týðning í teimum londum, har teir tóku seg upp. Eitt nú vóru eitt skifti ikki færri enn 7 ymsar goodtemplararørsur í Danmark, ein teirra NIOGT, sum føroyski felagsskapurin er sprottin úr.

Vøggan í Amerika

Vøggan stóð í Ameriku, har ein rúgva av ordansrørsrum tóku seg upp í miðari nitjandu öld, allar við brennandi framburðvilja. IOGT var tann fysta, ið fekk fótafesti uttanfyri USA, nevniliga í Onglandi og spjaddist so hvørt víða um. Nú var komið so langt, at eitt haldgott grundstøði var at byggja á og ein identitetur, sum svaraði væl til kringumstøðurnar. Prinsippið var bróðurskapur, at øll fólk vóru líka nógv verd uttan mun til fólkslag, kyn, átrúnað, politiska hugsan, samfelagsligt støði og starv. Tann hvíta regaljan (frámerki), sum limirnir bóru á fundinum myndaði javnrættin, hvør nýggjur limur fekk vígslu sína staðfesta, varð tikin uppí limaringin, har limirnir allir stóðu hond í hond í einum systkinaringi. Hesin ringur myndaði eisini heimsumfatandi virkseimi og bróðurskapin í IOGT.

Fundirnir í hesi rørslu — í losjunum — vóru og eru framvegis rituellar, t.v.s. teir fylgja einum festum formi, har lisið verða ávis petti, sum minna um hvat henda rørslan stendur fyri, hvørjar uppgávur, ið loysast skulu og hvørjar skyldur limirnir hava. Ávisir sermonir hoyra til og geva ein hugnað og hátíð, sum er sermerkt fyri losjufundir.

Størri partur av luttakarunum hava uppgávur at loysa á vanligum fundum enn vanligt er í øðrum feløgum, t.d. tað einfalda at ansa eftir, at friður er um hurðarnar og í fundarrúminum.

Á henda hátt hevur IOGT átt hegni á ein serstakligan hátt at aktivisera limirnir so størri møguleiki er at fáa áhuga og samfelagssini, so tú merkti, at ein uppgáva var fyri øll. Eftirhondini var limurin valdur til meiri kyerjandi uppgávur og áminnur at gera sitt verk til litar.

Hetta gevur í stuttum eina mynd av losjuni sum skúlu og uppælari í demokratinum.

Mentunavirksemi

Annað mál hjá IOGT er mentunavirksemi. Her var IOGT tíðliga á fótum. Fólkarørsurnar fóru so við og við at fáa týðning sum liðar í framburði og vøkstri á mentunarekinum. Her gjørdur tær átrúnarligur rørsurnar eitt stórt arbeiði, somuleiðis tær politisku og mangar aðrar við.

Hvør losjufundur skuldi hava sína skrá við onkrum mentunarlíggum innihaldi. Sangurin hevur altíð átt stórt tál í losjuni. Fyrilestrar, upplestur og annars bólkur, sum tóku sær av ymiskum, sangi musikki, sjónleiki. Átrúnarligar spurningar eru ofta á fundum. Alt gekk fyri seg á rørsurnar grundstøði: Bróðurskapur — javnrættindi — samfelagsinni — virðing fyri sjónarmiðum hjá øðrum.

Tað var ikki av tilvild at IOGT var fyrsti felagsskapurin, sum tók upp regluligt studiu-kreðsarbeiði, byrjanin var í Svøríki — og síðani hava aðrir felagsskapir tikið upp henda arbeiðsform, ein av teim størstu faktorum í fólkaupplýsing, vaksnamannaundirvising í norðurlondum.

Oivað kundi nógv meira verið skrivað um hesa sermerktu fólkarørslu, sum er vaksin sterk í øllum norðarlondum og sum gjørdist so tíðandi partur í okkara demokratisku samfeløgum.

Frá fyrstu tíð var heimurin virkisoki hjá IOGT. Frá USA breiddi rørsan seg til Onglands, síðan til Noregs og øll hini norðurlondini, suður gjøgnum Europa, til Afriku, Indiu og onnur lond og heimspartar. Fram ímóti fyrra heimsbardaga vaks rørsan ógvuliga skjótt og hevði stórt limatal. Síðan komu afturstigini, afturgongdin, partvist av teimum hendingum sum heimsstríð og samfelagsumbroytingar førdur við sær.

Men í árunum eftir seinra heimsbardaga tók ein nýggj tíð seg upp, serliga undir leiðslu av svenska politikaranum og fólkarørslumanninum Ruben Wagnerson og síðani við núverandi leiðaranum Sven Elmgren.

Lond lótu dynnar upp fyri rørsrum, sum stóðu á grundstøði IOGT's í fráhaldrørsunum og

sum virkaðu fyri toleransu og mentunarlíggum framburði. Síðani eru aðrar rørsur komnar uppí IOGT í mongum londum, og í dag er IOGT tann sameinandi rørsan fyri sjálvbodna fráhaldrársbeiðnum sum byggir á totalfráhaldrsstøði. Limatalið er vaksandi, og eitt av tí besta í hesi tíð er, at IOGT hevur verið fært fyri at fáa fótafesti í summum londum, har rørsan annars ikki fekk loyvi at virka í. IOGT hevur eina tíðandi støðu í altrjóða fráhaldrársbeiðnum, sum eisini telur pesónar, bólkur og stovnar, sum byggja á annað støði og grundarlag enn IOGT og totalfráhaldrsrørsan annars.

Tað eru eisini í ár 100 ár síðani IOGT fekk fótafesti í Norðanlondum. Tann fyrsta losjan er stovnað í Porsgrunn 8. mars 1977.

»Kong Sverre«

Síðani teir stovnaðu fyrstu losjuna í Noregi fyri 100 árum síðani eru broytingarnar í samfeløgnum stórar.

Hóast føroyska goodtemplarafelagsskapur kom at vera partur av NIOGT, so hevur IOGT upprunaliga havt fótafesti í Føroyum longu í 1930, tá menn m.a. Simun av Skarði, sáli stovnaðu

Losjan hevur altíð gjørt nógv burtúr at gera útferðir

losjuna »Kong Sverre«.

Í dag er goodtemplarafelagsskapur aftur runnin saman í eina eind undir felagsheitinum IOGT.

Tað eru fólkarørsur, sum henda, ið hava verið av ovurstórum týðningi eisini í landi okkara.

Kring um landið liggur hópur

av skrivaðum tilfari, gerðabøkur o.a. frá teimum mongu fundunum, sum hvørja einastu viku vóru í losjunum frá sunnast í Suðuroy, næsta í Norðuroyggar. Tilfar, sum ikki bara ber boð um eitt mentunarstarv av týðningi, men sum eftirtíðin fær brúk fyri til granskan og upplýsing.

ararbeiði um tíðina frá aldraskiftinum og framtíð. Um bygdaliv, um menniskju og hendingar, sum skaptu liv og vøkstur, sum bygd land.

Jákup Lindenskov